

TÜRÜK

2019, Yıl/Year: 7, Sayı/Issue:16, ISSN: 2147-8872

TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi
TURUK International Language, Literature and Folklore Researches Journal

Geliş Tarihi / Date of Received: **29.01.2019**

Kabul Tarihi / Date of Accepted: **08.03.2019**

Sayfa / Page: 428-431

Book Review and Evaluation / Kitap Tanıtımı ve Değerlendirme

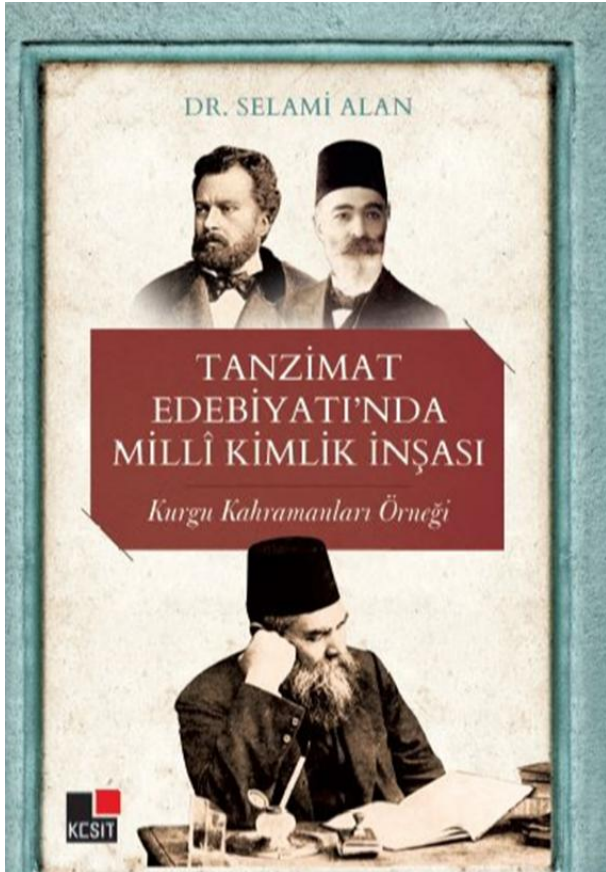
Doi: <http://dx.doi.org/10.12992/TURUK661>

Yazar / Writer:

Dr. Öğr. Üyesi Muhammed HÜKÜM

Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Muallim Rifat Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü
mhukum@kilis.edu.tr

Dr. Selami ALAN “TANZİMAT EDEBİYATI'NDA MİLLÎ KİMLİK İNŞASI: KURGU KAHRAMANLARI ÖRNEĞİ”, Kesit Yayınları, İstanbul 2018, 392 s., ISBN:978-605-9408-87-5

Dr. Selami Alan'ın Öz Geçmişi

1979'da Eskişehir'de doğdu. İlk ve ortaokul eğitimini burada tamamladı. 1997 yılında İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümünde lisans eğitimine başladı. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nde yüksek lisans (2005), Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'nde doktora (2016) eğitimlerini tamamladı. 2001-2011 yılları arasında Bursa ve Kırşehir'deki okullarda edebiyat öğretmenliği ve müdür yardımcılığı yaptı. 2011'de Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak görev yapmaya başladı. Halen aynı üniversitede akademik çalışmalarına devam etmektedir. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Foto 1: Selami Alan'ın bir görüntüsü

Tanzimat Edebiyatı'nda Millî Kimlik İnşası: Kurgu Kahramanları Örneği Adlı Eser Üzerine

Dr. Selami Alan'ın hazırlanmış olduğu bu eserde; edebiyatın toplumun aynası olduğu görüşünden hareketle, Tanzimat Dönemi'ndeki kimlik algısı ve yaşanan bunalımlar dikkate alınarak geleneksel kimlikten modern kimliğe ve Osmanlıcılıktan Türkçülüğe geçiş süreci incelenmiş ve bunun sonucunda da Osmanlı kimliğinden Türk kimliğine geçişte izlenen yolun belirlenmesine edebi eserler ve kahramanlar vasıtasıyla ışık tutulmaya çalışılmıştır. Bu eserin kaleme alınması sonucunda edebiyatımızın seçkin üç yazarına ait olan roman ve tiyatrolardan oluşan 10 eser incelenmiş ve dönemin edebiyatçılarını harekete geçiren unsurların gün yüzüne çıkarılması ve toplumu yönlendirmede edebi eserlerin yükledikleri işlevler ortaya çıkarılmıştır.

Tanzimat Dönemi'nin düşünce yapısını; dönem öncesinde, dönem içinde ve dönem sonrasında yaşanan toplumsal gelişmeleri ve bu süreçte dönem yazarlarının toplumsal olaylara etkisini eserin çeşitli bölümlerinde veren Dr. Selami Alan, "Tanzimat Edebiyatı'nda Millî Kimlik İnşası: Kurgu Kahramanları Örneği" adlı eserinin giriş bölümünde kitabın yazılma amacını şu şekilde belirtmiştir:

- “1) "Kimlik" ve "millî kimlik" kavramlarının Tanzimat yıllarında toplum ve aydın kesim tarafından nasıl algılandığını,
- 2) Tanzimat yıllarında yaşanan kimlik sorgulamalarının bu dönemde yazılan roman ve tiyatrolara nasıl yansıtıldığını,
- 3) Sanatçı kimliğine de sahip dönem aydınlarının, halkı derinden etkileyen kimlik karmaşasına karşı hangi çözüm önerilerini teklif ettiklerini,
- 4) Eserlerinde idealleştirdikleri ve ötekileştirdikleri kahramanlar vasıtasıyla okurlarına nasıl bir kimlik sunduklarını,
- 5) Sunulan bu kimliklerin millî niteliğe ne kadar uygun olduğunu,
- 6) Dönem itibarıyla ortaya çıkan fikir akımlarının kimlik inşasında ne kadar rol oynadığını ve bu görüşlerin edebî eserlere nasıl aktarıldığını,
- 7) Okura rol-model olarak sunulan ideal kahramanların, zamana ve değişen şartlara göre nasıl bir değişim ve gelişim çizgisi takip ettiklerini tespit edebilmek” (s. 15).

Eserde, bu amaçlara ulaşılabilmesi ve dönemin kimlik inşasına yönelik özelliklerinin tam ve derinlemesine belirlenebilmesi için yazar tarafından belirli kısıtlamalar yapılmıştır. Dönemde çok fazla tiyatro ve roman kaleme alınmış olmasından dolayı eser, yazar ve türler açısından sınırlama yapıldığını belirten Alan, eserlerin seçiminde şu ilkelerin dikkate alındığını belirtmiştir:

“Yapılan literatür taramaları ve okumalar neticesinde, dönem yazarlarından üç isim; Namık Kemal, Ahmet Mithat Efendi ve Mizancı Mehmet Murad seçilmiştir. Bu isimlerin tespitinde ise verdikleri eserlerin edebî niteliğinden ziyade, siyasi ve sosyal meselelerde aktif olmaları esas alınmıştır. Yani edebiyatı halkı yönlendirmede bir araç olarak değerlendiren ve eserleriyle okuyucuyu eğitmeyi düşünen yazarlar tercih edilmiştir. Bu yazarların eserleri arasında öncelikle, yaşanan kimlik problemini ele alan ve bunu çözmeye çalışan yapıtlara yer verilmeye çalışılmıştır. Ayrıca araştırma konusunun, Tanzimat Dönemi’nde inşa edilmek istenen kimliğin millilik boyutunun tespiti olması itibarıyla, sadece bu toplumun ürünü olan telif eserler esas alınmıştır. Yine eserlerin yayım tarihlerinin farklı zamanlarda olmasına dikkat edilmiştir. Eserlerin seçiminde göz önünde bulundurulmuş bir diğer ölçüt ise olayların geçtiği coğrafi bölgeler olmuştur” (s. 15 – 16).

Kimlik konusunda yapılan eserler incelendiğinde bunların daha çok milliyetçilik hareketlerinin daha belirgin hale geldiği dönemler olan Milli Edebiyat ve sonrasını kapsadığı görülecektir. Ancak Osmanlıcılıktan Türkçülüğe geçiş sürecini tam olarak anlayabilmek için yaşanan süreci iyi takip etmek gerekmektedir. Bu nedenle özellikle Milli Edebiyat Dönemi sürecinde şekillenen Türkçülük düşüncesine geçişte Tanzimat Dönemi’nin katkısı iyi incelenmelidir. Bu açıdan bakıldığında aslında kendisinden sonra gelen dönemlere hazırlık aşaması niteliğinde olan Tanzimat Dönemi eserleri, geçiş sürecini aydınlatması açısından önemli bir yere sahiptir.

Selami Alan’ın “Tanzimat Edebiyatı’nda yer alan kahramanların milli kimlik inşasındaki yerini incelemeyi temel alan bu eser; giriş ve sonuç bölümlerinin dışında iki bölümden oluşmaktadır. Eserin giriş bölümünde kavram olarak kimlik konusu ele alınmış ve kimlik ihtiyacının toplum ve birey açısından önemi üzerinde durulmuştur. Bireysel olarak başlayan ve devamında toplumsal bir bunalıma dönüşen kimlik bunalımının sebepleri ve ortaya çıkardığı sonuçlar da okuyucuya bu bölümde aktarılmaya çalışılmıştır. Ayrıca otoritelerin, bireyleri kontrol edebilmek için kimlik inşasına yönelik yaptıkları çalışmalar da ele alınmıştır.

“Osmanlı Devleti’nde Kimlik Anlayışı” isimli birinci bölümde; Osmanlı toplum yapısının kimlik anlayışı açıklanmış ve bu geleneksel kimlik anlayışından modern kimlik anlayışına geçiş süreci incelenmiştir. Modernleşme noktasında Batı’dan geride olduklarını fark eden devlet adamlarının ve fikir adamlarının bu durumdan kurtulmak için ortaya attıkları düşünceler ve yaptıkları çalışmalar incelenmiştir. Ayrıca bölümde; Fransız İhtilali’yle ortaya çıkan ve tüm dünyayı etkileyen milliyetçilik akımının olumsuz etkilerinden korunmak için ortaya atılan fikirler ve eylemler hakkında bilgiler verilmiştir. Bu fikirlerden biri olan edebiyatın kimlik kazandırmada konusundaki etkisi ve hayali kahramanların fonksiyonları da değerlendirilmiştir.

“Kimlik Kazandırma Sürecinde Kurgu Kahramanları” başlığını taşıyan ikinci bölümde ise; Namık Kemal, Ahmet Mithat Efendi ve Mizancı Mehmet Murad’ın, Osmanlı Devleti’nin yaşadığı problemlerle ilgili tespitleri ve bunlara yönelik sundukları çözüm önerileri ele alınmıştır. Çözüm önerilerinden biri olan Osmanlı bireylerinin nasıl olacağına yönelik özellikler, eserlerinde yer alan

kahramanlar üzerinde uygulanmıştır. Bu uygulama sonucunda eserlerdeki kahramanlar “idealleştirilenler” ve “ötekileştirilenler” şeklinde gruplandırılarak verilmek istene mesajlar ve ortaya çıkmasını istedikleri insan modeli tespit edilmiştir.

Eserin sonuç bölümünde ise yazarların seçilen eserlerindeki kahramanların incelenmesi sonucunda elde edilen bulguların karşılaştırılması yapılmıştır. Eserlerde ortaya çıkan ve toplum tarafından benimsenmesi istenen yeni insan tiplerinin milli kimlik konusunda yeterlilikleri değerlendirilmiştir.

Sonuç

Bir toplumu yönlendirmenin ve topluma şekil vermenin birçok yolu vardır. Bu yollardan biri de edebiyattır. Şekil verme sürecinde etkisi olan edebiyatın toplum ile olan ilişkisini ortaya çıkarabilmek ise edebiyat araştırmacısının görevidir. Bundan hareketle belli dönemlerde kaleme alınmış eserleri incelenmesi aslında dönemin siyasi, sosyal ve eğitim yapısı, ekonomik durumu gibi açılardan bilgi edinilmesini sağlar. Kesit Yayınları tarafından 2018 yılında basılan “Tanzimat Edebiyatı’nda Millî Kimlik İnşası: Kurgu Kahramanları Örneği” isimli eser de dönemde, edebi eserler aracılığıyla yapılan kimlik inşası hususunu ortaya çıkarmıştır. Bu yönüyle eser; edebiyat ve Tanzimat Edebiyatı gibi konularda araştırma yapacakların, özellikle de kimlik inşası konusunda çalışma yapacakların ellerinin altında bulunması gereken kıymetli bir eserdir. Bu kıymetli kitabı alana kazandırdığı için yazarı tebrik ederiz.

Kaynakça

ALAN, Selami (2018). *Tanzimat Edebiyatı’nda Millî Kimlik İnşası: Kurgu Kahramanları Örneği*, Kesit Yayınları, İstanbul.